

ĐẠI SỨ QUÁN HỢP CHỨNG QUỐC HOA KỲ

Phòng Thông tin - Văn hoá

Tầng 3, Rose Garden Tower, 6 Ngọc Khánh

Hà Nội, Việt Nam

(84-4) 831-4580 -- Fax: (84-4) 831-4601

TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ CỦA BỘ NGOẠI GIAO HOA KỲ

CÁC VẤN ĐỀ TOÀN CẦU, 4/2001

BÁO CHÍ VÀ ĐẠO ĐỨC

TÌM HIỂU CÁC TỔ CHỨC GIÁM SÁT BÁO CHÍ

Tiến sỹ Virginia Whitehouse - Phó Giáo sư Nghiên cứu Thông tin, Trường Whitworth, Spokane, Washington

Các tổ chức giám sát báo chí theo dõi các quyết định và việc hành nghề báo chí cũng như các tổ chức báo chí thường có các giá trị và cương lĩnh riêng cần được xem xét để hiểu được những phê phán của họ.

Lời giới thiệu

Vai trò của báo chí trong nền dân chủ Mỹ đã tiến tới bao gồm cả chức năng là một tổ chức giám sát chính phủ, nghĩa là các nhà báo có thể sẽ điều tra khi các quan chức dân cử vi phạm các quyền và sự tự do của dân thường.

Trong một bài báo đăng trên tờ *Columbia Journalism Review* tháng 10 năm ngoái, Jane E Kirtley, giáo sư về đạo đức và luật báo chí ở Trường đại học Minnesota tuyên bố: "Đối với các nhà báo, điều hiển nhiên là những phóng sự điều tra cung cấp thông tin cho công chúng, phơi bày tệ tham nhũng và những gì đúng, sai".

Tuy nhiên, các nhà báo Mỹ thường xuyên bị chỉ trích mạnh mẽ là cách viết bài của họ thường gây tổn hại nhiều hơn là lợi. Nếu nhà báo là người giám sát vậy ai sẽ giám sát công việc của nhà báo? Có rất nhiều tổ chức tình nguyện làm công việc giám sát báo chí; tuy nhiên cần xem xét động cơ và khuynh hướng của những tổ chức này để có thể hiểu và phân tích những phê phán của họ.

Ở Mỹ, tự do báo chí thuộc về người sở hữu báo chí (hay hãng truyền hình, tạp chí hoặc bản tin) Một vài hãng truyền thông quốc gia gồm những tờ báo chính thống, mạng lưới cáp, phát thanh, phát hình có khuynh hướng đưa tính khách quan và trung thực lên thành những giá trị tối thượng của tin tức bởi đó là điều mà độc giả trông đợi. Các tạp chí, các bản tin và những phương tiện truyền thông đại chúng khác có thể có những giá trị khác của tin tức - ủng hộ một tư tưởng nào đó, chẳng hạn như quyền con người hay những giá trị của gia đình hoặc khuyếch trương một ngành công nghiệp như thời trang hoặc xe máy. Những ông chủ truyền thông sẽ quyết định thế nào là giá trị của tin tức.

Những người phê bình báo chí cũng có những giá trị và cương lĩnh riêng. Hiểu được những giá trị của nhà phê bình sẽ giúp người đọc hiểu những quan điểm, những diễn giải và thậm chí cả "ý tứ" mà nhà phê bình sử dụng để phân tích báo chí. Một số nhà phê bình gay gắt nhất có thể là những người trong nghề, họ có thể biết rõ những quyết định và hành động mang tính đạo đức của các đồng nghiệp, mặc dù vậy họ vẫn phê phán căn cứ trên những giá trị được phản ánh trong nền công nghiệp tin tức.

Những tổ chức giám sát ngoài ngành

Những đầu đề báo và những bản qui định chức năng nhiệm vụ có thể là những đầu mối để hiểu được chương trình nghị sự về chính trị của một nhóm giám sát báo chí mặc dù nhóm này mang một cái tên có vẻ trung lập. Ví dụ tên "Trung tâm nghiên cứu báo chí" (MCR) (<http://www.mediaresearch.org/>) nghe rất trung lập nhưng MRC giải thích rõ trong bản qui định chức năng nhiệm vụ là tổ chức này không trung lập. Bộ phận tin tức của MRC cho biết rằng từ năm 1987 nó đã "hoạt động để mang lại sự cân bằng chính trị cho báo chí của quốc gia bằng việc cung cấp thông tin và chống lại định hướng tự do của các chương trình tin tức của mạng lưới truyền hình và của các tờ báo lớn". Tổ chức MRC có trụ sở tại New York này tuyên bố rằng mình là "tổ chức giám sát báo chí bảo thủ được kính trọng nhất và lớn nhất ở Mỹ". Các bình luận viên của MRC thường xuất hiện trên mạng và các chương trình tin tức cấp để phê phán báo chí và họ thường ủng hộ những cương lĩnh bảo thủ. Những đầu đề báo gần đây bao gồm: "20 years of Liberal Spin from Gunga Dan" và "Talking heads Talk Trash About Tax Cuts" (<http://www.mediaresearch.org/news/reality/2001/Faxrep.html>).

Những nhóm giám sát khác tập trung chỉ trích việc tăng tài sản và ảnh hưởng của các tập đoàn công ty. Một lần nữa, tên của những nhóm này nghe có vẻ trung lập nhưng cương lĩnh của họ được tuyên bố rõ ràng. The Media Channel (<http://www.mediachannel.org/>) nêu trong bản qui định chức năng nhiệm vụ là: "Hơn bao giờ hết, chúng ta đang sống trong thời đại truyền thông và thế giới truyền thông. Chín tập đoàn xuyên quốc gia thống trị truyền thông toàn cầu, những cuộc mua bán hàng tỷ đô la đang tiếp tục tập trung quyền lực hơn nữa. Tuy nhiên chúng ta cũng đang chứng kiến cuộc cách mạng công nghệ... Sự sống còn của tư tưởng văn hóa và chính trị phụ thuộc vào một nền truyền thông đa dạng và tự do mà mọi người đều có thể tiếp cận."

Tổ chức "Trung thực và chính xác trong đưa tin" (FATR) (<http://www.fair.org/index.html>) tìm kiếm bằng chứng về việc kiểm duyệt thông qua các chủ tập đoàn, định hướng chung của tập đoàn và sự thiếu đa dạng trong đưa tin. Một bài báo của FAIR, đăng ngày 8 tháng 3 năm 2001, lập luận rằng "Bản tin quốc tế buổi tối" của đài truyền hình ABC chỉ cung cấp quan điểm và cách lý giải của những công ty được phẩm và những người ủng hộ họ trong một bản tin về vấn đề bản quyền đối với thuốc chữa bệnh AIDS ở Châu phi.

Thông tin do những nhóm giám sát cung cấp và những phân tích được đưa ra có thể có ích trong việc hiểu rõ việc đưa tin của báo chí, nhưng độc giả cần nắm được những giả định và thiên kiến cơ bản trong việc chọn lọc và phê bình tin.

Sự chỉ trích bên trong ngành truyền thông.

Những tạp chí của ngành báo chí hoạt động như những cơ quan giám sát báo chí trong nội bộ ngành. Những tạp chí này chủ yếu được viết bởi những người làm báo chuyên nghiệp cho những người làm báo chuyên nghiệp, đặt trụ sở ở các trường đại học và không tự cho là có quan điểm riêng về báo chí hoặc có kế hoạch riêng để thay đổi báo chí. Trưởng ban biên tập Muke Hoyt tin tưởng rằng tạp chí của ông ta, tờ *The Columbia Journalism Review (CJR)*, giúp các nhà báo thực hiện công việc nghề nghiệp khó khăn của mình một cách tốt hơn.

Hoyt nói trong một cuộc phỏng vấn: "ở đất nước này báo chí vô cùng quan trọng, cần thiết đối với dân chủ." và "Mức độ cảnh giác của báo chí cho thấy mức độ xã hội hoạt động tốt như thế nào. Chúng tôi cho rằng nhiệm vụ của chúng ta là khuyến khích và cổ vũ cho báo chí để nó thực hiện công việc quan trọng của mình một cách tốt đẹp". Năm ngoái, CJR đã điều tra và thông báo về số lượng tin tức quốc gia được sản xuất tại thành phố New York, vì vậy đã đem lại cho đất nước một cách nhìn nhận rất New York, về việc các chủ tập đoàn truyền thông sử dụng những nhà vận động hành lang nhằm tạo ra ảnh hưởng ở Washington cũng như việc các luật sư tác động đến những quyết định biên tập như thế nào.

CJR là tờ tạp chí phê bình báo chí quốc gia duy nhất khi nó được xuất bản vào năm 1961 bởi Trường đại học Báo chí, thuộc Đại học Tổng hợp Columbia. Ngày nay còn có những tạp chí quốc gia khác như tờ *The American Journalism* (<http://ajr.newslink.org/>) do Quỹ Đại học Maryland xuất bản và các tạp chí địa phương như tờ *The St. Louis Journalism Review* (<http://www.webster.edu/-review>), tờ này gần đây đã kỷ niệm 30 năm lần xuất bản đầu tiên tại trường Đại học Tổng hợp Webster.

Những tạp chí phê bình này cung cấp một quan điểm và cách diễn giải của người trong cuộc, phản ánh những giá trị của báo chí chính thống- Những đảm bảo trong Điều luật Bổ sung thứ nhất, sự thật và độ chính xác và việc đưa tin cân bằng. Người làm báo chí chuyên nghiệp ở Mỹ dễ tiếp nhận phê bình từ những tạp chí về báo chí hơn là từ những tổ chức giám sát báo chí với các chương trình chính trị, bởi vì, theo Hoyt, tạp chí đưa ra một cách nhìn nhận "ngoài cuộc" của những người trong ngành.

Hoyt nói: "Chỉ trích mọi người là việc rất dễ. Chúng tôi muốn nghiêm khắc nhưng chúng tôi cũng muốn cảm thông quan điểm của nhà báo". "Có rất nhiều ý kiến phê bình đối với báo chí. Cho nên người ta có khuynh hướng bịt tai, làm ngơ trước sự phê bình, trừ phi sự phê bình đó khéo léo và đến từ những người đồng nghiệp của mình."

Sự phê bình từ những hội đồng báo chí

Rất nhiều nhà báo và tổ chức báo chí đã toan thành lập hoặc ít nhất cũng đã tích cực xem xét việc thành lập những hội đồng tin tức để phân xử những tranh chấp giữa các nhà báo và những người là đối tượng mà họ đưa tin, bài. Hội đồng Tin tức Quốc gia, được thành lập theo mô hình Hội đồng Tin tức Anh, chỉ tồn tại hơn một thập kỷ, đóng cửa vào năm 1984. Tuy nhiên Hội đồng Tin tức Minnesota (<http://www.mtn.org/-newscncl/>) đã duy trì một cách thành công một diễn đàn như vậy từ năm 1974. Khi giải quyết tranh chấp, đầu tiên những thành viên hội đồng cố gắng tổ chức cho những nhà quản lý tin tức và những người tin rằng họ bị hại bởi bài phóng sự gặp gỡ nhau để bàn bạc, thảo luận với nhau. Thường thì giải pháp này giải quyết được xung đột. Chưa đầy 8% trong số những người đưa đơn khiếu nại cuối cùng vẫn đòi được phân xử trước hội đồng 12 thành viên gồm 6 nhà báo và 6 công dân.

Trong suốt thời gian tồn tại, Hội đồng tin tức Minnesota đã phân xử hơn 100 vụ, nhưng điều đó chỉ có nghĩa đơn giản là hội đồng tuyên bố công khai rằng nhà báo hoặc tổ chức báo chí đã hành động đúng đạo đức nghề nghiệp hay không trong vụ đó. Hội đồng Tin tức không có thẩm quyền nào khác.

Bob Shaw, một thành viên sáng lập, viết trên trang Web của Hội đồng tin tức Minnesota rằng: "Chúng tôi nhận thấy rằng những người đã trải qua quá trình xét xử tôn trọng báo chí hơn khi họ chưa trải qua quá trình này. Họ thấy là hội đồng của chúng tôi gồm số lượng thành viên bên báo chí và bên công chúng ngang bằng, không phải là thủ đoạn lừa gạt trong quan hệ với công chúng mà là sự thực hiện sự công bằng cơ bản."

Nhưng những hội đồng tin tức cũng gây nên tranh cãi. Một số tin rằng việc thành lập những hội đồng như vậy đe dọa những quyền tự do nêu trong Điều luật Bổ sung thứ nhất bằng việc tập trung hóa những chuẩn mực báo chí trong khi một số khác muốn tránh né việc diễn giải động cơ của một đồng nghiệp. KSTP-TV của Minneapolis và công ty mẹ Hubbard Broadcasting không bao giờ tham gia một hội đồng như vậy.

Stanley Hubbard, Tổng Giám đốc, phát biểu với tờ *Minneapolis Star Tribune* vào năm 1996 là "Nếu ai đó cảm thấy chúng tôi làm sai, thì họ hoặc nói thẳng với chúng tôi hoặc họ nhờ tòa án. Tôi không muốn rơi vào tình huống mà một nhóm người ngồi phán xét sự phán xét của chúng ta."

Những hội đồng khác cũng đối mặt với sự chỉ trích tương tự. Hội đồng Tin tức Washington, đã tồn tại được hai năm và có trụ sở tại Seattle, bị buộc tội là không hơn gì một kẻ lảng xãng, thực sự chỉ đứng về phía báo chí. Hội đồng này cũng bị chỉ trích mạnh mẽ vì chủ yếu nhận tài trợ của Quỹ Bill và Melinda Gates, một tổ chức từ thiện do người sáng lập ra hãng Microsoft và vợ ông ta điều hành, như vậy làm nảy sinh xung đột lợi ích tiềm tàng và các vấn đề đạo đức trong một tổ chức được thành lập ra để giải quyết vấn đề đạo đức báo chí.

Geneva Overholser, cựu thanh tra của tờ *Washington Post* và hiện nay là giảng viên trường đại học Missouri nói trong một bài báo đăng trên tờ *Columbia Journalism Review* tháng hai vừa rồi rằng : Mặc dù có những lo ngại đó, Hội đồng tin tức mang lại một cơ hội rất cần thiết để công chúng đối thoại với báo chí và phê bình báo chí. Ông cũng tuyên bố: "Chúng ta không thể bỏ lỡ bất kỳ cơ hội tốt nào để giúp chúng ta có thể tỏ rõ trách nhiệm và giúp công chúng hiểu được tất cả những điều chúng ta làm để duy trì những nguyên tắc của chúng ta và làm cho mọi việc của chúng ta được sáng tỏ."

Sự phê phán từ những tổ chức nghề nghiệp

Những tổ chức nghề nghiệp giúp đỡ các nhà báo trong việc nâng cao trình độ chuyên môn và đưa ra các đòi hỏi pháp lý khi những quyền nêu trong Điều luật Bổ sung thứ nhất của họ bị đụng chạm. Hiệp hội giám đốc các hãng tin tức truyền hình và truyền thanh đã công khai hoan nghênh quyết định của Tòa phúc thẩm Mỹ có phép truyền trực tiếp những buổi tranh luận trong vụ nước Mỹ kiện hãng Microsoft (<http://www.rtnda.org/news/2001/microsoft.shtml>). Những viên chức của Hội Nhà báo chuyên nghiệp (SPJ) thường xuyên phản đối sự can thiệp của chính phủ vào công việc hàng ngày của các nhà báo. Những tổ chức này coi trọng giá trị tự do báo chí và thể hiện rõ điều đó trong việc phê phán, khen ngợi và thậm chí trong việc hỗ trợ tài chính.

Những tổ chức này cũng có thể tạo ra những bộ qui tắc đạo đức nhằm hướng dẫn việc hành nghề của các nhà báo. Khi các nhà báo vi phạm bộ qui tắc, đôi khi những tổ chức này có thể tuyên bố phản đối sự vi phạm đó. Ủy ban đạo đức SPJ đã tố cáo các hãng FOX, ABC, CBS, NBC, CNN và AP vi phạm bộ qui tắc SPJ (http://www.spj.org/news/112100_pressrelease.htm) vì "không hoạt động một cách độc lập". Tất cả những hãng tin lớn đó đã ký hợp đồng với Voter News Service để có kết quả cuộc bầu cử tổng thống tháng 11 năm 2000, sau đó lại dựa vào thông tin không chính xác của dịch vụ này nói rằng Phó tổng thống Al Gore đã thắng trong cuộc bỏ phiếu bầu cử ở Florida. Sự chỉ trích này dựa trên giả định là các tổ chức tin tức phải tìm kiếm một cách độc lập và thẩm tra thông tin chứ không được dựa vào những dịch vụ hợp đồng. Giá trị của việc hành động độc lập cung cấp cơ sở cho việc đối phó với những đánh giá về tin tức của các nhà báo.

Tuy nhiên, những cuộc điều tra và lên án trực tiếp đối với việc đưa tin không thích hợp của những tổ chức trong ngành là hiếm. Nhà báo Sydney H. Schanberg, người đoạt giải Pulitzer, viết trong một bài xã luận của tờ *Washington Post* 1999 : "Nếu điều này (việc hành nghề chuyên môn yếu kém) xảy ra trong bất kỳ nghề nghiệp hoặc trung tâm quyền lực nào trong đời sống nước Mỹ, thì toàn bộ báo chí Mỹ sẽ nói về việc đó, đưa tổ chức sai phạm ra ánh sáng điều tra. Khi các hãng luật vi phạm tiêu chuẩn đạo đức, khi các công ty môi giới ở phố Wall lừa khách hàng hoặc khi các hãng chăm lo sức khoẻ từ chối cung cấp dịch vụ chăm sóc thiết yếu cho bệnh nhân, chúng ta, những nhà báo, xem đó là tin tức và thường xuyên đưa nó lên trang nhất. Nhưng khi ngành nghề của chính chúng ta vi phạm, thì chúng ta nường tay."

Schanberg nói thêm: "Không báo nào muốn thừa nhận những thiếu sót của mình hoặc phơi bày thiếu sót của những báo khác (họ có thể sẽ trả ơn). Rau nào chẳng có sâu."

Trong khi đó, theo nghiên cứu của Hội biên tập viên báo chí Mỹ (<http://www.asne.org/kiosk/report/99reports/1999examiningourcredibility/>), công chúng Mỹ tin rằng truyền thông không có ý thức tự phê bình đầy đủ và không thường xuyên tôn trọng cộng đồng mà nó tuyên bố phục vụ.

Đáp lại việc nghiên cứu trên, Hội các thư ký tòa soạn của Hãng AP (APME) đã có một cách tiếp cận khác trong việc khuyến khích phê bình bằng việc tổ chức thảo luận bàn tròn giữa độc giả và những người bị ảnh hưởng trực tiếp bởi tin tức và các biên tập viên và chủ báo địa phương. Carol Nunnolley, thư ký tòa soạn và điều phối viên dự án báo *Birmingham News* cho biết : Với sự trợ giúp của Quỹ Ford, những cuộc họp do APME bảo trợ xem xét uy tín báo chí tại các tòa soạn ở 50 bang. Những diễn đàn này cho phép đưa những phê bình của người ngoài vào trong các tòa soạn.

Tờ *The Spoheman Review* ở Spokane, Washington tổ chức một hội nghị bàn tròn đầu tiên vào tháng 1 năm 2001. Các ủy viên hội đồng thành phố, những người kinh doanh bất động sản, các học giả và những nhà hoạt động cộng đồng dành 2 giờ thảo luận với các biên tập viên và phóng viên. Họ xem xét các xung đột tiềm tàng về lợi ích đối với chủ bút của báo vì gia đình ông này mở một cửa hàng và bãi đỗ xe ở trung tâm thành phố, gây tranh cãi.

"Cuộc đối thoại này cho phép những người là cố đồng hợp mặt với các nhà báo thực sự và không có sự ngăn cách"- Chris Peck, chủ tịch APME và là tổng biên tập tờ *Spokesman Review* nói. "Nó đòi hỏi các bên phải chân thật hơn. Nó không cho phép mọi người nói rộng nói dài. Nếu bạn không tin tưởng vào báo chí hoặc ngạo mạn với báo chí thì sẽ có người nhắc nhở bạn."

Kết luận

Murrey Marder, phóng viên đã nghỉ hưu của tờ *Washington Post* tuyên bố tại Hội nghị Nieman về việc báo chí giám sát, năm 1998: "Sự lo sợ đối với việc lạm quyền đã là động lực trong cuộc cách mạng Mỹ và tiếp tục là cơ sở mạnh mẽ nhất cho một nền báo chí hoàn toàn độc lập và cũng đầy khó khăn."

Tuy vậy, trong cùng một bài phát biểu, Marder nói rằng người Mỹ không tin tưởng báo chí của mình vì báo chí quá bí mật về cách thức làm việc của báo chí. Có sự căng thẳng giữa ba đại lượng: khuyến khích báo chí giám sát; khuyến khích sự phê bình đối với thể loại báo chí này mà không bóp nghẹt nó; và, duy trì tự do đối với báo chí và phê bình báo chí.

Một số người tin tưởng rằng vai trò giám sát được thực hiện tốt nhất bởi những nhóm ngoài ngành cho dù những nhóm này có chương trình riêng của họ. Một số khác cho rằng những nhóm trong ngành báo chí có điều kiện thuận lợi nhất để đưa ra sự phê bình, nhất là vì họ hầu như dễ được các nhà báo tôn trọng. Tuy nhiên, bằng cách này hay cách khác, tất cả những nhóm giám sát đó đều đóng góp vào cuộc tranh luận đang diễn ra là có một nền báo chí tự do trong một xã hội tự do có ý nghĩa như thế nào.

Tiến sỹ Virginia Whitehouse, Phó Giáo sư về Nghiên cứu thông tin, Trường Whitworth, Spokane, Washington. Bà là phó chủ tịch Ban Đạo đức báo chí của Hiệp hội Giáo dục báo chí và thông tin đại chúng, và là cựu chủ tịch Ủy ban Giáo dục báo chí quốc gia của Hội nhà báo chuyên nghiệp

Toàn văn bằng tiếng Anh: <http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0401/ijge/gi05.htm>